

Årsmelding 2014

Statens Barnehus Tromsø

Innledning

Denne gangen kommer årsmeldingen fra Statens Barnehus Tromsø ut noe senere ute enn vanlig. Grunnen til dette er først og fremst at vi i begynnelsen av februar i år flyttet inn i det nye politihuset i Tromsø, og mye tid er gått med til å komme oss på plass i nye lokaler. Dette er første gang at et barnehus i Norge samlokaliseres med politiet. Ser man dette i sammenheng med de forventede endringer i ny forskrift for dommeravhør, åpner det seg muligheter til å jobbe på nye måter som vil styrke rettsikkerheten til barn og utviklingshemmede utsatte for vold eller seksuelle overgrep. I tillegg til dette har Statens Barnehus Tromsø nettopp mottatt nyheten om en rammeøkning på to millioner som skal benyttes til å styrke tilbudet vårt.

Siden etableringen har antallet dommeravhør ved barnehuset steget med 293 % siden åpningen i 2009. Ser vi på medisinske undersøkelser i samme periode, har økningen vært på hele 623 %. 2014 har også vært året da alle politidistriktene i vårt område totalt sett kom under 34 dager i snitt fra anmeldelse til dommeravhør. Selv om vi fremdeles kan bli enda bedre, skal vi glede oss over dette.

Dekningsområde

Statens Barnehus Tromsø er et tverretatlig kompetansehus i Helseregion Nord, for barn, ungdom og voksne med psykisk utviklingshemming som har vært utsatt for vold, overgrep eller vært vitne til vold i familien. Helseregion Nord innbefatter politidistriktene Troms, Midtre Hålogaland¹, Vest-Finnmark og Øst-Finnmark.

Statens Barnehus Tromsø - tilbud

Blant barnehusenes fremste oppgaver er det å minske totalbelastningen for barn og voksne psykisk utviklingshemmede som skal følges opp i forbindelse med mistanke om ulike typer overgrep. Dette skal skje ved at sentrale aktører i den enkelte sak jobber tettere sammen i et helhetlig perspektiv, der barnets beste er et hovedfokus.

Barnet og pårørende/omsorgsperson får etter dommeravhør og medisinsk undersøkelse, tilbud om krise- og oppfølgingssamtaler. Barnehuset gir tilbud om korttidsterapi. Ved behov for langvarig oppfølging/terapi, bistår barnehuset med overføring til lokalt hjelpeapparat.

Målsetting:

- Redusere belastning for barn og pårørende ved tilrettelegging for en helhetlig ivaretagelse
- Sikre rask hjelp og behandling
- Utvikle samarbeid og sikre god informasjon mellom faginstanser
- Tilrettelegge for økt kunnskap og forskning på feltet

Vi tilbyr:

- Spisskompetanse på seksuelle overgrep, vold og vitne til vold i nære relasjoner
- Kompetanse på personer med psykisk utviklingshemming og sexologi
- Tverrfaglig samarbeid; flere faggrupper arbeider under samme tak
- Tilrettelegge for dommeravhør og medisinsk undersøkelse i barnevennlige omgivelser
- Tilbud om krisesamtaler og terapi/eller tilrettelegging for overføring til lokalt hjelpeapparat
- Kompetanse på risikovurdering av unge overgripere
- Samhandling mellom ulike involverte etater så tidlig som mulig etter avdekking av mistanke om overgrep.
- Utvikle spisskompetanse på fagfeltet og bidra til utvikling av ny metodikk, kunnskap og forskning
- Rådgivning og konsultasjon
- Undervisning/forelesning

¹ Trondenes og Ofoten tingrett

Dommeravhør/politiavhør

Nesten 1400 barn har så langt blitt dommeravhørt i løpet av de fem årene barnehuset i Tromsø har vært i drift. Antallet dommeravhør som foretas ved tingrettene fortsetter å minke, samtidig som antall avhør ved barnehuset øker.

- 2009: 98 dommeravhør og 17 medisinske undersøkelser
- 2010: 156 dommeravhør og 29 medisinske undersøkelser
- 2011: 252 dommeravhør og 39 medisinske undersøkelser
- 2012: 275 dommeravhør og 65 medisinske undersøkelser
- 2013: 330 dommeravhør og 82 medisinske undersøkelser
- 2014: 381 dommeravhør og 130 medisinske undersøkelser

Tingrett	Avhør ved Barnehuset	Ved tingretten	Totalt
Nord-Troms tingrett	174	0	174
Senja tingrett	37	0	37
Indre Finnmark tingrett	15	0	15
Øst-Finnmark tingrett	58	0	58
Alta tingrett	8	15	23
Hammerfest tingrett	18	2	20
Trondenes tingrett	28	3	31
Ofoten tingrett	5	9	14
Andre tingretter *	13	0	13
Politiavhør	25	0	25
Totalt	381	29	410
%	92,9 %	7,1 %	100 %

*Andre tingretter er: Salten tingrett, Romsdal tingrett, Sandefjord tingrett og Rana tingrett.

Fordelingen pr politidistrikt er slik:

Troms: 211 dommeravhør

Øst- Finnmark: 67 dommeravhør

Vest-Finnmark: 36 dommeravhør

Midtre Hålogaland²: 38 dommeravhør (46 ved barnehuset i Bodø, 84 totalt)

Andre politidistrikt: 11 dommeravhør

Politiavhør ved barnehuset: 25 avhør

² Tar også avhør ved Statens barnehus Bodø. Tidsbruken for MhPD har hatt en tydelig positiv trend som dessverre ikke fremkommer i våre tall. Det er enkeltsaker som drar opp gjennomsnittet i stor grad. Det er også opplyst at MhPD har tatt 118 dommeravhør i 2014. Dette indikerer i så fall at 34 avhør er foretatt utenfor barnehusene.

Antall avhør fordelt på måneder

Fordeling av saker i dommeravhør

	Dommer-avhør	Politi-avhør	Vold	Vitne til vold	Seksuelle overgrep	Annet*
Januar	31	4	14	4	14	1
Februar	40	2	16	13	16	
Mars	29	4	21	4	6	
April	21	1	14	3	6	
Mai	33	0	25	5	8	
Juni	38	6	27	0	11	
Juli	19	1	9	1	11	
August	14	0	10	3	3	
September	30	0	19	10	8	
Oktober	40	1	23	13	13	1
November	38	0	24	6	14	3
Desember	23	2	18	4	5	
TOTALT	356	25	220	66	115	5

*Under annet er det oppgitt: Seksualisert atferd og omsorgssvikt.

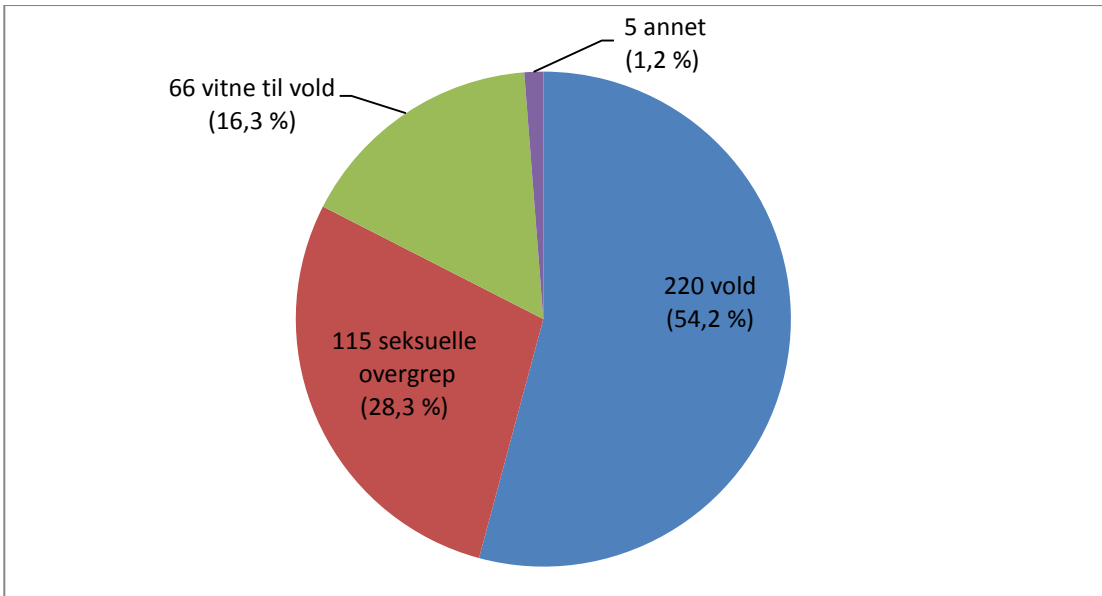
Antall anmeldte saker pr. kommune 2014

Troms politidistrikt		Vest-Finnmark politidistrikt		Midtre Hålogaland politidistrikt		Øst-Finnmark politidistrikt	
Kommune	Antall saker	Kommune	Antall saker	Kommune	Antall saker	Kommune	Antall saker
Balsfjord	12	Alta	6	Ballangen	0	Berlevåg	0
Bardu	5	Hammerfest	8	Evenes	0	Båtsfjord	2
Berg	1	Hasvik	0	Gratangen	1	Gamvik	3
Dyrøy	0	Kvalsund	3	Hamarøy	0	Karasjok	1
Karlsøy	4	Loppa	0	Harstad	9	Kautokeino	2
Kvænangen	2	Måsøy	1	Ibestad	3	Lebesby	1
Kåfjord	0	Nordkapp	3	Kvæfjord	5	Nesseby	1
Lenvik	14	Totalt	21	Lavangen	1	Porsanger	2
Lyngen	3			Lødingen	0	Sør-Varanger	11
Målselv	7			Narvik	3	Tana	5
Nordreisa	5			Tjeldsund	1	Vardø	2
Skjervøy	0			Tysfjord	0	Vadsø	12
Storfjord	1			Salangen	0	Totalt	42
Sørreisa	2			Skånland	1		
Torsken	0			Totalt	24		
Tranøy	0						
Tromsø	58						
TOTALT	114						

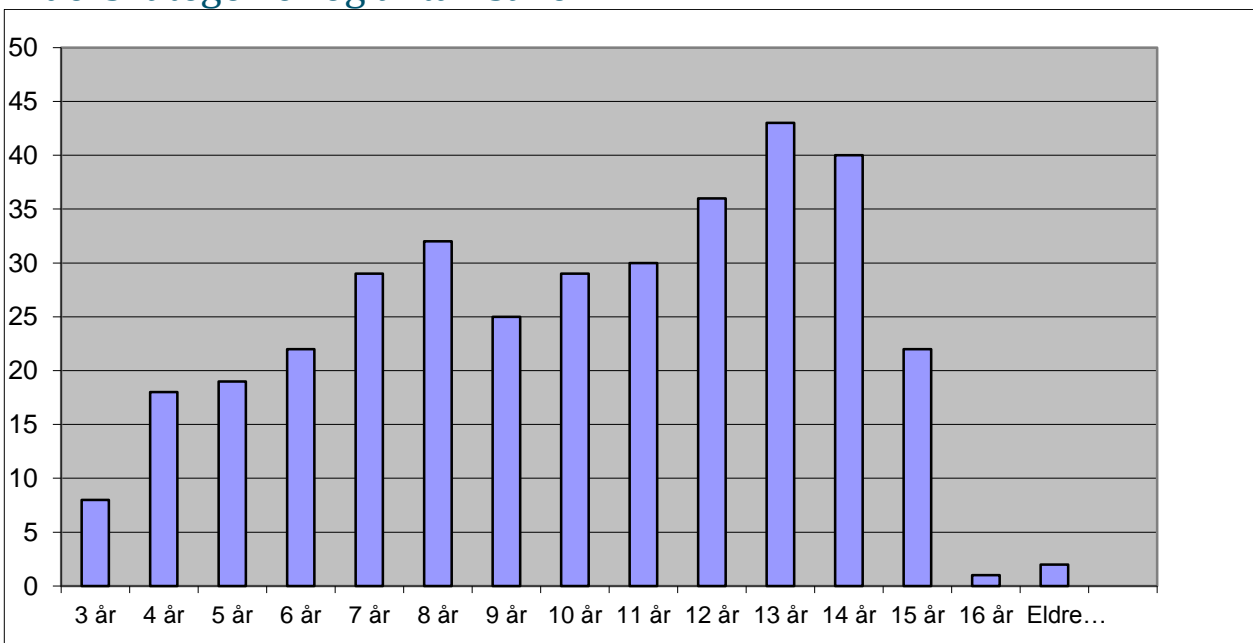

Fordeling på seksuelle overgrep, vold og vitne til vold 2014

Kommentar: Totalt vises det til 406 registrerte saker. Årsaken til at dette tallet er høyere enn 356 registrerte dommeravhør, er at enkelte barn både kan ha blitt utsatt for vold, seksuelle overgrep eller har vært både offer og vitne til vold.

Alderskategorier og antall saker

Kommentar: Figuren viser aldersspredning på de som har vært til dommeravhør. Det har også vært foretatt dommeravhør av psykisk utviklingshemmede over 16 år.

Antall dager fra anmeldelse til avhør (gjennomsnittlig)

Ventetid fra anmeldelsesdato til avhørsdato for alle dommeravhør/politidistrikt, er i snitt 35 dager. Ventetiden varierer ut fra sakstype.

- Vold/ vitne til vold: 34,5 dager.
- Seksuelle overgrep: 25 dager

Gjennomsnittlig ventetid for alle politidistrikter:

Troms PD	Vest-Finnmark PD	Øst-Finnmark PD	Midtre Hålogaland PD
25 dager (22)	31 dager (80)	38 dager (41)	72 dager (69)

(Tall i parentes angir gjennomsnittet fra 2013)

Ventetid på dommeravhør, og tiltak for restansenedbygging

Alle politidistrikt i Statens barnehus Tromsø sitt dekningsområde har i dag etablert en ordning med spesialinstruks og egen koordinator for avhør av barn og psykisk utviklingshemmede.

Tabellen nedenfor viser antall avhør som er tatt innenfor tidsfristen på 14 dager.

	Troms	Vest-Finnmark	Øst-Finnmark	Midtre Hålogaland
Totalt antall avhør	204	36	67	38
Antall avhør gjennomført innen 14-dagers frist	82 avhør (40,2 %)	6 avhør (16,7 %)	33 avhør (49,3 %)	9 avhør (23,7 %)

Medisinske undersøkelser

Medisinsk undersøkelse er en viktig del av barnehusenes tilbud. Legen som gjør undersøkelsen er knyttet til Universitetssykehuset Nord-Norge (UNN), og er spesialist i barnesykdommer/rettsmedisinske undersøkelser av barn.

Legeundersøkelsen har to viktige målsettinger:

1. Avdekke medisinske funn som kan knyttes til aktuell sak.
2. Avdekke andre medisinske tilstander som trenger medisinsk oppfølging.

Barn som lever i familier med volds- og omsorgsproblematikk har en overhyppighet av andre helseproblemer (overvekt, undervekt, underbehandlet astma/eksem etc.) Dette er tilstander som kan ha varig negative effekt på barnets liv og helse, og som derfor er viktig å iverksette oppfølging for.

Antall undersøkelser fordelt på sakstype

Leger fra UNN bisto barnehuset med undersøkelser av totalt 130 barn i 2014. Fem av barna fikk undersøkelsen på UNN. Øvrige opplysninger:

- I alt sju barn under tre år (søsken som ikke er avhørt) er inkludert i totaltallet.
- Totalt 12 barn ble ikke blitt undersøkt som planlagt p.g.a. manglende kapasitet på UNN.

Vurderingssamtale, kriseintervensjon og behandling

Oppfølgingstilbudet som gis ved Statens Barnehus kan deles inn i tre hovedkategorier som vist på modellen nedenfor.

Alle barn som er til avhør på barnehuset blir vurdert med tanke på deres psykiske helse og behov for hjelp. Så sant de er i stand til, og motivert for det deltar de i en vurderingssamtale. Omtrent halvparten av sakene mottar ingen videre oppfølging ved barnehuset utover dette.

Noen mottar i tillegg kriseintervensjoner, eller annen kortvarig oppfølging. Inkludert i dette er støttesamtaler, foreldre – og pårørendesamtaler, samt en stor porsjon systemarbeid. Mange av disse sakene formidles videre til ytterligere hjelp andre steder i hjelpeapparatet.

En mindre andel barn mottar mer omfattende psykologisk behandling på barnehuset. Det tilbys når behovet for behandling ikke er så langvarig, i tilfeller der barnet ikke ønsker, ikke har tilgang på, eller står i kø og venter på relevant oppfølging i lokalt hjelpeapparat. Om lag 1 av 4 barn får et slikt tilbud på barnehuset.

Fagutvikling og kompetanse

Personalet på barnehuset deltar på konferanser og seminarer i regi av politiet/Kripas, men også andre fagrelaterte kurs og seminarer. Årlig arrangeres det en barnehuskonferanse med fokus på kompetanseheving og erfaringsutveksling/hospitering barnehusene imellom.

Intern erfaringsutveksling/fagutveksling er satt i system i form av et møte hver siste fredag i måneden fra kl. 13.30 – 15.30. Hver enkelt bidrar med informasjon og kunnskaper de har tilegnet seg når de har deltatt på undervisning/kurs. Møtet benyttes også til intern rådgivning i enkeltsaker.

Representasjon / kursvirksomhet barnehuset 2014

Barnehuset er et tverrfaglig kompetansehus. Vi ønsker å dele vår kompetanse og erfaringer så langt det lar seg gjøre. Her er noe av det barnehuset bidro på i 2014:

- Undervisning for studenter i jus og psykologi ved UiT.
- Undervisning om tegn på overgrep hos utviklingshemmede, for fagpersoner, pårørende og lærere på barnehabiliteringen på UNN.
- Foredrag for fagpersoner i nettverket "Nettverk for rettssikkerhet for psykisk utviklingshemmede".
- RVTS, Trondheim og RVTS, Bergen; "Foredrag om ungdom som krenker seksuelt".
- Undervisning for fagpersoner i Balsfjord kommune. Tema: Leve med vold/omsorgssvikt, skadevirkninger.
- Undervisning for sykepleiestudenter, pedagoger, barnevernpedagoger.
- Undervist for ansatte i helsesøstertjenesten, fysioterapitjenesten, skoler og SFO, kriminalomsorgen og barneverntjenesten.
- Fylkeslegens kurs for turnusleger og fysioterapeuter i Troms.
- Foredrag på nasjonal konferanse om samarbeid og samordning i arbeidet mot vold i nære relasjoner.
- Deltok på til sammen 4 tverrfaglige fagsamlinger i Harstad.
- Gjennomførte to samarbeidsmøter med politi og samarbeidende instanser i Øst-Finnmark politidistrikt.

Undervisning for barnehager i Tromsø:

Våren 2014 ga barnehuset et tilbud til barnehagene i Tromsø om å undervise barnehagepersonell på interne møter eller fagdager. Et trettitalls barnehager ble besøkt. Tema var saksgang fra mistanke om vold/overgrep og frem til avhør på barnehuset. Det ble gitt informasjon om hva som skjer mens barna er på barnehuset. Det ble videre fokusert på saker der personell fra barnehagen ledsager barn til avhør på barnehuset, hva som skjer på barnehuset på avhørsdagen, og mulige utfall i etterkant. Meldeplikt og avvergeplikt ble også tematisert. Enkelte barnehager hadde erfaring fra saker som de ønsket å dele. Andre barnehager hadde liten eller ingen erfaring med å melde saker til barnevernet, og ønsket mer informasjon om terskel for melding av saker, samt tegn og symptomer som kan indikere overgrep eller vold. Flere barnehager etterlyste informasjon om normal seksuell lek blant barn. Barnehuset vil prioritere å utvide tilbudet om foredrag til å gjelde større del av vårt dekningsområde i 2015.

Rådgivningstelefoner

Barnehuset tilbyr råd og veiledning ved mistanke om vold og overgrep. Rådsøkere kan være anonyme, og henvendelsene skjer i størst grad pr. telefon. I 2014 mottok våre rådgivere og psykologer totalt 123 henvendelser. De fleste av disse henvendelsene var fra privatpersoner og barneverntjenester, men også helsesøstre, skoler, barnehager, politi og BUP benyttet rådgivningstjenesten

Bruk av samrådsmøter

Samråd er et verktøy som benyttes for å planlegge å koordinere tiltakene rundt barnet før, under og etter dommeravhør. Samrådsmøtet gjennomføres oftest pr. telefon relativt kort tid forut for dommeravhøret. Hensikten er at barnehuset og samarbeidende tjenester er grundig forberedt på det enkelte barn, slik at forholdene ligger best mulig til rette for at barnet føler seg trygt ivaretatt, og i stand til å fortelle sin historie.

Gjentatte erfaringer viser at gode forberedelser er en essensiell del av arbeidet knyttet til å ivareta barns rettsikkerhet. Eksempler på svikt i forberedelser kan være: Mangelfull informasjon til barnet i forkant av dommeravhøret, at det ikke er bestilt tolk, eller at medisinsk undersøkelse ikke er vurdert.

Selv om de enkelte instanser har rutiner for å gjennomføre sine egne oppgaver, er det et stort behov for samarbeid og koordinering av de ulike instansenes innsats.

Særskilte prosjekter

Avhør av psykisk utviklingshemmede voksne

I 2014 ble det gjennomført avhør av tre voksne (over 16 år), og to barn med psykisk utviklingshemming ved barnehuset. Tre av dem var til avhør på grunn av mistanke om seksuelle overgrep, og to etter mistanke om vold.

Om barnehusets virksomhet knyttet til utviklingshemmede

Statens Barnehus Tromsø har siden 2010 deltatt i fagnettverket "Rettsikkerhet for utviklingshemmede ved lovbrudd – region nord". Fra 2014 har barnehuset vært Troms Fylkes representant i arbeidsutvalget for fagnettverket. Dette gir en mulighet for både faglig oppdatering og påvirkning.

Alle barnehusene i Norge er i dag representert i et nasjonalt fagnettverk hvor man har fokus på avhør av utviklingshemmede. Denne gruppen samarbeider tett med blant annet Kripos. Ved barnehuset i Tromsø har det i tillegg blitt utarbeidet et skriftlig verktøy for å bedre kunne planlegge avhør, og sikre de involverte partene god og felles informasjon i forkant av avhørene.

For å øke den faglige kompetansen har Statens barnehus Tromsø gitt en rådgiver særskilt fagansvar for denne gruppen. Rådgiveren har i 2014 tatt videreutdanning i sexologi og funksjonshemming. Utdanningen omfatter blant annet områder som er relevante for barnehusets virksomhet, spesielt sett i forhold til seksualitet, overgrep og rettssikkerhet. Barnehuset vil dermed kunne tilby kompetanse i forhold til veiledning av dommeravhørere, nettverk, institusjoner mv.

Statens barnehus Tromsø har som en del av sitt mandat holdt foredrag for foresatte til utviklingshemmede, fagpersoner i institusjoner og habiliteringstjenesten i Tromsø. Dette har vært viktig for å gjøre barnehusets virksomhet kjent i regionen, men også for å knytte et faglig nettverk rundt virksomheten.

Konsultasjonsteamets virksomhet i 2014

Statens Barnehus Tromsø koordinerer Konsultasjonsteamet for Helseregion Nord. Teamet ble opprinnelig etablert på Universitet i Tromsø i 2002. Konsultasjonsteamet møtes fast på barnehuset hver onsdag fra kl. 12.00 – 15.30.

Konsultasjonsteamets rolle er å gi konsultasjon til ansatte i

1. og 2. linje tjenester i kommunene i landsdelen der det har oppstått mistanke om:

- Barn/unge som er vitne til vold eller utsettes for vold
- Barn/unge som utsettes for omsorgssvikt
- Barn/unge som utsettes for overgrep og seksuelle overgrep
- Barn som forgriper seg seksuelt mot andre barn

Konsultasjonsteamet består av fagfolk fra barnehuset, Familievernkontoret, Kommunal barneverntjeneste, Støttesenter mot incest og seksuelle overgrep (SMISO), UNN barnemedisin, Helsesøstertjenesten, Politiet og RVTS. Temaet gir råd til 1. og 2. linje tjenester i hele landsdelen i saker som handler om avdekking av unge som er vitne til vold eller utsettes for vold, omsorgssvikt, seksuelle overgrep og barn som forgriper seg seksuelt mot andre barn.

Konsultasjonsteamets systematiske arbeid over tid, kan tilskrives mye av æren for at politi og barnevern her i nord avdekker flere saker sammenliknet med mer folkerike regioner i landet.

Konsultasjonsteamets virksomhet har også bidratt til at et meget godt tverrfaglig og tverretatlig samarbeid har blitt utviklet mellom de ulike etater.

Teamet har etter etableringen på barnehuset opplevd at antallet saker varierer en del fra år til år. En ny informasjonsbrosjyre om konsultasjonsteamet er utarbeidet og vil bli distribuert før sommeren 2015.

2008 – 50 saker

2009 – 52 saker

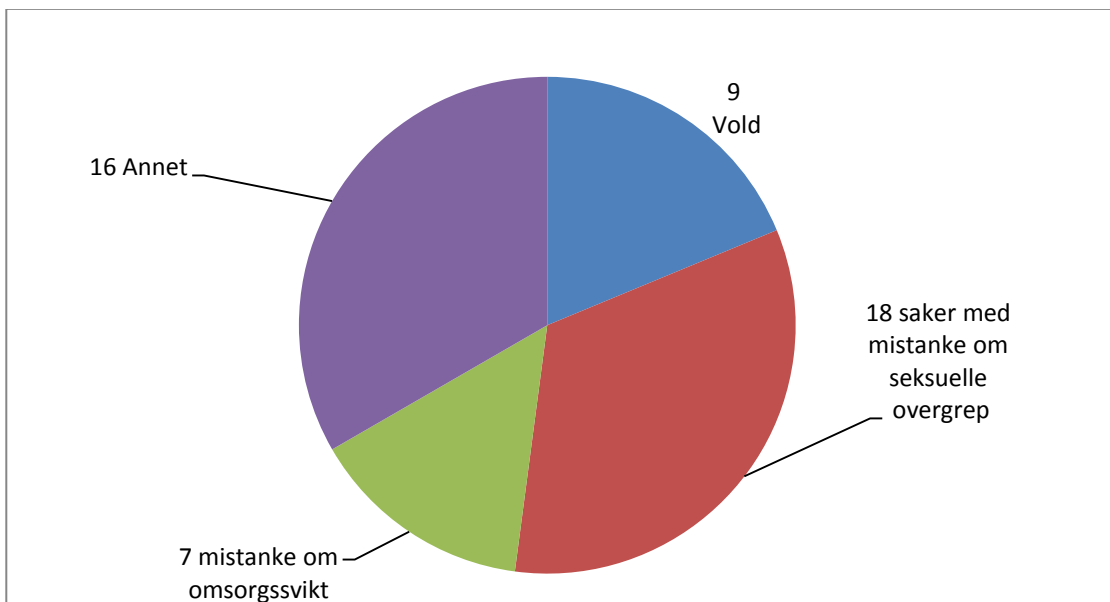
2010 – 72 saker

2011 – 65 saker

2012 – 83 saker

2013 – 59 saker. Sakene berørte 97 barn, derav 2 med psykisk utviklingshemming.

2014 – 39 saker. Sakene berørte 79 barn. Under "Annet" er det snakk om bl. a. omsorgssvikt og seksualisert atferd.

Figuren over viser fordelingen for saker som var behandlet i konsultasjonsteamet i 2014. Det totale tallet overstiger 39 pga. at noen av sakene involverte flere problemstillinger.